

^{17.}
D. D.

DISSERTATIO MEDICA
DE
ERYSIPELATE,
QUAM,
EX CONSENSU NOBILISS. ET EXPERIENT.
FACULTATIS MEDICÆ
IN REGIA ACADEMIA UPSALIENSI,
PRÆSIDE,
SAMUELE
AURIVILLIO,

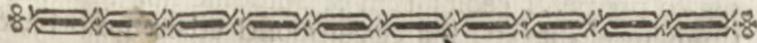
M. D. MED. REG. ANAT. ET MED. PRACT.
PROFESSORE REG. ET ORD.
S. R. S. MEMBR.

PRO GRADU DOCTORIS OBTINENDO,
EXAMINI PUBLICO SUBJICIT

STIPENDIARIUS REGIUS,
ISACUS SVENSSON,

LINCOPIA OSTRO-GOTHUS.
IN AUD. CAROL. MAJ. AD DIEM IV. DECEMB.
ANNI MDCCCLXII.

H. A. & P. M. S.

UP SALIÆ.

Jmr Dufén

I. N. 7.

§. I.

artis cuiusdam externæ, tumentis, inflammatio cutanea, late extensa, pressioni non admodum resistens, æqualis, cum pruritu urens, per vicina serpens plus minus loca, febremque accendens, *Erysipelas* dicitur; dicta olim sequioribus seculis, *Rosa*, e colore rubicundo, inflammationibus communi, qui hac in specie interdum quidem pallidior, vel aliquantum flavens, interdum lividus, sapissime tamen roseus, unde & Svecanum oriundum nomen est; ab aliquibus etiam *Ignis jacer* vocata.

§. II.

A Phlegmoine, quam Chirurgi sic appellant, differt inflammationis præcipue sede cutanea, ob quam facilius digito prementi cedit; tum & latitudine non inflammationis modo ipsius, sed circumpositi etiam tumoris, & serpendi more & calore pruriens: qvum orta sub cute inflam-

inflammatio durior sit, intumescat quidem undique, intra arctiores tamen superficie i limites maxime ad interior penetret, & pulsantes simul ac laciniantes dolores excitat. Addere solent, a pressione Erysipelas albicare & sibi dein relictum pristinam mox iterum exhibere specimen; parem vero & altior inflammatio incipiens mutationem patitur, quamdiu se patiatur attingi; cum increverit, pressionem dolor recusat. Accidere autem potest, ut illud, quod cutem primum occupaverit, malum altius in subiectam se extendat telam cellulosam, & una sic utraque inflammationis species existat.

§. III.

Cum latioribus cutis inflammationibus ceteris facilius Erysipelas confundi poterit, cum illis nempe, quæ sine tumore, sine febre, aliis malis, etiam levioribus, symptomatice junguntur, ut vulneribus, ulceribus, maxime illis, quæ post verum Erysipelas aut gravius, aut imprudenter tractatum, pertinaciter saepe remanent, tum fonticulis, fracturis, aliisque. Etiam multum cum Erysipelate similitudinis habet vitium, quod *Herpetem* Græci dixerunt, Latini *Serpiginem*; tum & faciei ille rubor morbosus, quem *Guttam rosaceam* dicunt; tum alia vitia, ut plurimum chronica. Discernuntur vero ab inflammatione Erysipelacea defectu, saltem exiguitate, & tumoris & febris & ardoris, atque insuper decursu mali cunctaque longiori.

§. IV.

Erysipelatis vero, ut supra descriptum, etiam notabilis, quemadmodum nobis apparuit, diversitas est. Alias febris præcurrit peculiaris indolis, quæ per efflorescentem in tumidae cujusdam partis cute inflammationem descriptam solvit. Alias incipiens serpensque in cute malum, per omnem decursum simplici modo febris con-

mitatur. Unde etit Erysipelas vel criticum, vel simplex.
§. V.

Ad illud, quod cum febre comite decurrit, faciei Erysipelas pertinet, adspicatu satis horidum, qvum ab unius lateris aure, per medium faciem, in latus alterum, vela quopiam loco alio, per reliquam faciem omnem, citius serpendo, capitis usque eo, in parte non capillata tota, attollat cutem, ut palpebris etjam tumentibus, oculi fere claudantur, & simul irritatis lacrimarum fontibus, tamquam lippitudine vexati, destillent, pariterque stillent nares, donec tumore interdum obstruantur tanicæ, ut Catarrhi Coryzæque species adsit; hinc & aggravetur somnolentia cerebrum, & spiritus intercludatur libertas. Augent deformitatem sparsæ per inflamatam cutem pustulæ seu vesiculae, quæ, leviori in gradu, post paucorum dierum morbum eo ordine, quo progressa inflammatio est, in squammulas exsiccantur farinaceas, brevi deciduas. Ad summum vero gradum si increverint tumor & inflammatio, deliria & sopores adferre possunt, & anginam ac peripneumoniam, maxime si per collum in pectus usque descendant; vitamque sic in summum adducere discrimen. Namque juncta febris, ut serpit magis inflammatio, increscit ipsa, donec illa suos ad limites subsistat, &, qua inceperat, satis remittat. Hujusmodi autem Erysipelas, quin alias quoque partes pari ratione occupare possit, non ibimus inficias; sed rarius forte accidit, nisi qvum aliae læsiones morbum hunc velut allegerint. Nam etiam verum hoc Erysipelas vulneribus supervenire potest, & ulceribus, & fracturis ceterisque quas supra nominavimus læsionibus externis, suaque gravitate pericula ægrotorum nimium adaugere. Hinc & mammorum inflammationi adjungere se poterit, ut describunt Auctores: modo Erysipelatis nomine non veniat, cutis ad rubedinem, immo livorem, a subiecto tumore distenta,

tenta, qualis inflammationem omnem cuti vicinam comitari solet.

§. VI.

Febris, quæ criticum Erysipelas præcurrat, cum magno incipit horrore, ad horas protracto, & latitudine febribus communi, ac lumborum dolore: sequitur pulsus durus, cum febrili satellitio ordinario, dolore capitis, siti, inquietudine, vigiliis, urina vero singulariter rubra: post tertium quartumve diem remittunt ista omnia manifeste, ut primum externam partem, molesto prius tentatam sensu, & præcipue crura, descriptus tumor occupaverit, nunc laevis, nunc vesiculis obsitus; urina tunc, quæ fusca & crassæ admodum est, multa dejiciente, dum corpus sudore perfunditur. Interdum febris catarrhalis modo, intermittentis paroxysmos imitari dicitur. Etiam hujus febris varii sunt gradus; in summoque vomitus ac deliria adesse possunt. Peculiariter glandulas ingvinum cum dolore tumere ante efflorescens crurum Erysipelas, legitur; prout glandulas alibi sitas, qvum ad partes illis vicinas Erysipelas tetenderit. Neque experientiæ adversatur, etiam hanc inflammationis cutaneæ speciem lesionibus externis & hydropi supervenire. Ipsi vero, in dispositis ad hydropem, facile se adjungit partis, quam occupat, œdema gravius, citissime increscens, ut, crura pedesve si vexaverit, ad ingvina usque adscendat.

§. VII.

Qvum levius hoc Erysipelas fuerit, cito sic dissipatur, ut rubor, ejus primum partis, quæ prima rubuit, dein proximæ, sic sensim loci affecti totius, in flavescentem colorem mutetur, & vesiculas si habuerit, in squammulas farinaceas, pari ordine, secedat prior cuticula, sub qua nova jam renata cernitur.

At gravius si fuerit, præsertim in corpore mali humoris, vel male si fuerit tractatum, abcessus non raro

facit subcutaneos; & fistulas atque ulceræ pertinacissima, facile sordida, in gangrænam prona, simulac diutinum relinquit oedema: immo & totum mox, quod pessimum, in gangrænam sphacelumque degenerat. Quales exitus qui prædicere voluerit, vix nisi communes omni morbo regulas inventurus erit, ex ægroti desumptas ætate, constitutione, prægressis morbis, & symptomatum numero ac vehementia, e quibus minus expectare laudis Medicum convenit. Facilis quoque observationi fides habebitur, quæ, hominem semel Erysipelati obnoxium ex levi caussâ idem sibi familiare reddere, docuit.

§. VIII.

Ad quodnam horum Erysipelatum pertineat rârissima illa species, quam *Zonam* vocarunt, qvum cinguli instar, vel medium omnino trunci corporis regionem, vel inferiorem, ut alii describunt, inde ab umbilico ad genua usque, ambiat; tum & altera non minus infrequens, *Maculæ latæ* forma, hic illic apparentis, & mox lividæ, demum atræ, morte cito sublœquente; id haud determinabimus, qvum descriptionibus deesse bona pars videatur; quantum vero ex his perspicimus, ad gravem & malignam illa herpetem, hæc ad simplices quidem, sed malignas inflammations in gangrænam mox abeentes referenda erit.

§. IX.

Haud difficulter vero Erysipelas in universum ab exan thematibus febrilibus ceteris discernitur, qvum illorum nullum sit, quod latitudine & tumore huic simile sit; aut peculiaribus, iisdemque constantibus, non distingvatur symptomatibus. Proxime vero accedunt scarlatinum & urticatum, Erysipelati utrumque usque eo ad fine, ut genere vix discrepare videantur, & Erysipelas universale haud incommodè illud diceretur. Distat autem evidenter, scarlatinum quidem latitudine summa; utrumque vero

vero tumoris maxime defectu vel exiguitate, et si aut causarum leniori gradui, aut effectus per totum corpus distributioni, tribui differentia forte omnis poterit. Certe Erysipelati viciniora indole sunt, quam morbillis, ad quos referendam scarlatinum non nemo voluit.

Ut complicari vero morbi varii possunt, ita & Erysipelas cum aliis Exanthematis bus jungi. Et fere ex sua essentia cum Erysipelate erumpunt variolæ, in primis confluentes, ac morbilli, quum tumida pars quælibet valde prias superficiem inflammetur ac rubeat, quam exeant pustulae, idque in variolis a capite ad inferiora sensim serpendo.

§. X.

A variis Erysipelas oriri dicitur causis. Inter externas præcipua certe habeatur, calentis multum, & fere urentis, frigidique aëris repentina, maxime per vices accidens, mutatio. Cujus causa hæc evidens actio, ut uno tempore sanguinis copiam ad cutem ipsam, & simul aqueos vapores ad subjectas cuti cellulas, determinet trahatque; dein vicissim & vascula cutis sanguine turgida, & invisibilia ejus foramina constringat. Idem efficit immoderata in frigido aëre exercitatio corporis, eidem minus adfveti, nec vestibus satis muniti; pariter atque frictio, & equitatio, simili sub conditione. Effectum accelerare augereque ingratos affectus posse, absconum non est, quorum non dubia ad cutem spasmadicte corrugandam vis, iræ videlicet, mœroris, terro risque.

§. XI.

Pariter Erysipelas adferunt læsiones quæcunque externæ, quum, stagnante subtus aquo humore, inflammationem tensa in cute movent. Sic œdema tolo in corpore, etiam leviora vulnuscula, partium in primis præ reliquis sensibilium, grave adferre possunt Erysipelas. Hinc illud circa vulnera & fracturas frequens

quens adeo symptoma est. Ultra ista & præcedenti di-
cta paragrapho si nihil acciderit, benignius erit Erysipe-
las, vel cum febre mox erumpens, vel febrem præcur-
rentem critice solvens.

§. XII.

At peculiaria humorum vitia febris quodque genus
exasperare possunt: hinc causis jam dictis si accedat im-
purus humor, vel toti inhærens corpori, vel circa par-
tem quandam, prægressis ex causis, quarum longa esse
potest series, & difficilis erit sufficiens explicatio, col-
lectus, Erysipelas nascetur gravius, semper, si infelici-
ter natura non succumbat, aut turbetur, impuritatem per
criticum exanthema ejiciens. Hujus vero singularis mias-
matis veram indolem nos quidem non cognoscere inge-
nue fatemur: proprium esse Erysipelati, mitius aliis mul-
tis, nec contagione propagandum, luculenter patet.

§. XIII.

Ex iis, quæ allata sunt, qvum Erysipelatis econamur
causam evolvere proximam, malum cernere nobis vi-
demur, ex oedemate & cutis, quæ illud, tegit inflammatio-
ne acutiore complicatum. Hanc manifestam reddunt ru-
bor, calor, tensio, febris; quibus inflammationis con-
tinetur plenus character. Oedematis præsentiam tumor,
inflammata cuti semper subjacens, mollis, aquosus, in-
flammatiæ sæpiissime prior, non minus obscure demon-
strat. Sangvinem inflammatio ponit aut in vascula con-
gestum, aut, quod proprius vero est, in ipsum cutis tex-
tum, e vasculis omnino effusum, cum aucto cordis in-
loca sic affecta impetu: inde cutis tenditur, augente ten-
sionem collecta subtus humorum copia: inde etiam in-
commode afficiuntur nervulorum extremi penicilli, in-
finito numero per cutem dispositi. Hæc pejora sane
reddent sangvinis impura crasis & inde necessario oriun-
da humoris stagnantis, pauciter atque ceterorum, impu-

impuritas; hinc facilius uno in casu, quam in altero, ex ulcerari & disponi ad gangrenam Erysipelas potest. Graviter vero magis cuti quod insideat Erysipelas, præcipue illud distingvit ab inflammationibus summae modo cutis, quæ sine febre sunt, sine magna tensione, cum leviori pruritu; sive benignæ eadem fuerint, sive malignum habent humorē, qui lentius vel celerius, profundius vel superficietenus, cutem erodat. Ultra nihil scimus certi, determinati nihil.

Atque ita, ut explicuimus, de Erysipelatis indole qvum sentiamus, nolumus nos quidem internarum partium fingere erysipelata, cum nullum viscus, partem internam nullam, membrana tegat, aut ambiat, cuti prorsus similis. Tenues sunt viscerum membranæ, quæ inflammari certissime possunt, non vero Erysipelatis in speciem, neque unquam nisi cum vicina visceris carne inflammari. Ex facie Erysipelite serpere forte poterit, & tumor oedematous, & inflammatio, ad continuatas cuti narium & oris tunicas, quæ tamen cito satis cutis deponunt naturam.

§. XIV.

Aliorum opiniones de bile sanguini mixta; de ferosa sanguinis parte sola; de fero bilio; de singulari caustica & acri quadam materia; de rancecente celulolæ oleo; tamquam causis, Erysipelaceam inflammationem singulariter efficientibus, hypotheses reputamus maximam partem lubrico innixas fundamento. Ultima bina ex illis sunt, quæ morbum jam existentem reddere deteriorem possunt, non sola progignere. Cetera originem maxime debent flaventi inflammationis hujus, dum evanescit, colori, qui meri purique sanguinis echymoses cutaneas sequitur frequentissime.

§. XV.

Complicati mali curationem duplex indicatio dirigit. Resolvenda est inflammatio, & aquosi humoris

avertendus adfluxus. Illa ergo, ex communi inflammacionis tractandae methodo,

1:0 Sangvinis requirit detractionem, quoties gravior fuerit, maxime si gravius occupaverit partem nobilis, aut nobili cuidam vicinam, ut faciem & caput; aut si toto in corpore abundaverit sanguis, quod ex circumstantiis quidem patebit; alias parendum vitæ liquori, & docet experientia cum successu prægredientis finientisque Erysipelatis, non detracio licet sangvine, & ratio monet, maxime circa illam speciem, cuius crisis inflammatio esse videtur.

2:0 Sangvinis æstuantis refrigerationem per diluentes potus simplices acidiuſculos, pro ratione adjuncti œdematis, tum etiam per nitroſa moderate exhibenda.

3:0 Discussionem, si perfici potest, stagnantis sanguinis, per topica remedia, sive dissoluti in serum reforbitionem juventin vasa hunc ad finem structa, siue exitum per cutaneos poros. Ad quod assequendum diversa invaserunt Auctores: multi humidos fortis spirituosos; cautores tamen non nisi siccis pulveres, farinaceos, cum sambuci floribus et pauca camphora, qui, leviter calidi, transpirationem stagnantis humoris adjuvent, illumque absorbeant: & horum partes quum sequendas nos certe judicamus, prorsus tamen ad liquidum perductam non putamus questionem, de humidorum in Erysipelite aut utilitate, aut noxa. Fieri potest, ut summae cutis inflammations, ad Erysipelas non bene relatae, epithematibus, quæ celebres Auctores laudarunt, ortum dederint, a quibus tamen in vero Erysipelite dampnum forte magnum proveniet. Omnium tamen consensu nocent maxime unctuosa quævis; tum quæ fortius adstringunt. Faciei Erysipelati an etiam prosint siccis isti pulveres, haud determinabimus; visi sunt inflammacionis serpenteum progressum accelerasse, nec tumorem vero, nec pruritum minuisse.

§. XVI.

Aquosos humores, pro symptomatum caussarumque ratione, avertere & evacuare decet. In phlegmatico homine, aut majori adjuncto oedemate, alvum fortius sollicitare licet; in opposito casu, non nisi lenius ducere, & fere non nisi clysmatibus. A cohibita vero transpiracione qvum colligi humores soleant, cutis conandum porulos referare, tum justo caloris regimine, tum diaphoreticis remediis. Horum vero, quæ calorem sua actione excitant, moderata erit quantitas, ne sanguinis augent impetum. Præ ceteris sambucina commendari solent; sed & camphoræ salutaris usus est, & remediorum quoqve aliorum, diaphoresin lenius adjuvantium. Facie Erysipelati conducere vesicatoria testantur aliqui; & forte in graviori malo negligi non possunt.

§. XVII.

Impuros humores, ubi opus, remedia corrigent eorum opposita singulari indoli, quam, quoad liceat, expiscari oportet. Abscessus vero si fecerit Erysipelas & ulcera, aut in gangrenam si tetenderit, vel infeliciter jam abiverit, convenientes medendi modos dabunt regulæ, ejusmodi tractandis infortuniis communes.

en refuerzo de su autoridad, mandó a los Alcaides
de las ciudades y pueblos de su dominio que no
se oponieran a la ejecución de la orden de
que se prohibía la libertad de sus habitantes
y se establecía la prisión de los que se negaran
a cumplir con la obligación de pagar el tributo
que se les exigía, y se dio la orden de que
los indios que no pagaran el tributo se les
retirara su libertad y se los llevase a la
prisión, y se estableció que los que se negaran
a pagar el tributo se les castigase de acuerdo
con las leyes y costumbres de cada uno de los
pueblos y ciudades que formaban su dominio.

En este año de 1570, cuando el Rey mandó a su
Alcaldes de las ciudades y pueblos de su dominio
que no se oponieran a la ejecución de la orden de
que se prohibía la libertad de los indios que no
pagaran el tributo, se estableció que los que se negaran
a pagar el tributo se les castigase de acuerdo
con las leyes y costumbres de cada uno de los
pueblos y ciudades que formaban su dominio.